

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 374. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608064344448/facsimile.pdf> (tilgået 28. november 2021)

Anvendt udgave: Jærnet

Ophavsret Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen.](#)

runderinger (1959). Villy Sørensen's tolkning er psykologisk anlagt, men ikke biografisk – »biografisk viden, som altid er overfladisk, er til det formål ganske overflødig.« Hermed overskrider Kidde-studiet da den biografiske dokumentation, som indtil nu har kendetegnet det – ikke mindst, fordi de hidtidige Kidde-fortolkere ofte har været forfatterens personlige bekendte.

Villy Sørensen tolker Harald Kidde i sammenhæng med to andre romanforfattere, Thomas Mann og Hermann Broch. Hensigten er i alle tre analyser at følge forfatterens bestræbelse på at frigøre sig fra traumatiske bindinger til det fortidige for at blive ét med sig selv og sin samtid. Og i denne bestræbelse spiller netop *Jærnet* en betydningsfuld rolle i Kiddes forfatterskab – i det mindste som et heroisk forsøg.

I en kronologisk gennemgang af forfatterskabet følger Villy Sørensen, hvorledes romanernes personer, og dermed Kidde, søger at frigøre sig fra fortidens traumer, indtil konflikten mellem fortid og nutid tilsyneladende stilles i bero med resignationen i *Helten*, hvor det lykkes hovedpersonen »at resignere, at leve i erindringen, fordi han end ikke forsøger at komme i pagt med »Livet.« Dog – i *Jærnet* bryder konflikten ud igen. Symbolerne på Steffans traume er den tvillingbrøder, han »fortrængtes« ved fødslen, og desuden den vanførehed, han pådrog sig ved faldet fra årstrappen – et fald, Villy Sørensen atter læser som en art seksuelt fald. Det nye i forhold til Kiddes tidligere bøger er imidlertid, at Steffan »formår ikke at slå sig til tåls med de skønne erindringer og de åndelige værdier, formår ikke at opretholde sin barnligt fromme fortolkning.« Han tiltrækkes netop af den voksne seksualitet og det voksne handlingsliv, »determinationen i blodet og i samfundet, driften og sjærnets.«

Imidlertid finder Villy Sørensen det betegnende, at der i »hogens konflikt – mellem den rige indre verden og den hårde ydre – (...) ikke sker nogen forandring i Steffans situation (han stødes bestandig tilbage af Susanna), men at han selv nøjsommeligt fortolker det som om der var.« Ordene får »da kun magisk, besværgende, betydning«, og »Steffans positive forhold til »livet«, til Susan og jærnet bliver ved at være anstrengt og masochistisk.« Det samme gælder også Kiddes eget forhold til omverdenen, omend Villy Sørensen erkender, at romanen betyder en åbning i forfatterskabet: »Kiddes egentlige mål var jo at tage »den ydre verdens« problemer på sig for at kunne frigøre sig for dem for alvor.«

I *Form und Gehalt der Romane und kleineren Erzählungen Harald Kiddles* (1969) udvikler Alfons Höger derimod tanken om *Jærnet* som et samfundskritisk, anti-kapitalistisk værk. Höger finder, at hver af de tre dele i romanen knytter sig til ét af den planlagte tetralogis hovedsymboler: jærnet, gullet og ordet. I denne symbolskreds repræsenterer jærnet »die Macht der Welt«, hvorimod gullet repræsenterer »die Konzeption des Heims«. Hvor den symbolske forestilling om »hjemmet« i de tidlige romaner indgik i en religiøs forventning, er den allerede i *Helten* blevet ændret til et utopisk håb om en hjemlig, demnesiddig verden – et håb om »die Umwandlung der Welt in ein Heim«. Denne forvandling af verden skal i *Jærnet* ske gennem det tredje af romanens hovedsymboler, ordet, først og fremmest forstået som det kunstneriske ord selv: »Das Wort des Dichters, sein Werk, in dem die Wahrheit verkündet wird, soll die Welt ändern, sie in ein Heim verwandeln.«

Dette utopiske håb får Alfons Höger til at forbinde Harald Kiddles senere forfatterskab med samtidige strømninger i ekspressionismen, som *Jærnet* også stilistisk er beslegtet med:

Den forestilling, der hos Kiddle skjuler sig under symbolet »hjem« – et utopisk, paradisisk samfund, hvis medlemmer er ligeværdige og tjener hinanden uselvsk – er typisk for en retning indenfor ekspressionismen, der (...) betegnes »kommunistisk ekspressionisme«.11

Denne kommunistiske ekspressionisme tolker Höger som en »bürgerliche, irrationale Richtung«, i virkeligheden reaktionær, men dog altså så fjendtlig mod den moderne kapitalisme, at dette fjendskab Leks. kan forklare »die Hochachtung«, som Martin Andersen Nexø og Harald Kiddle følte for hinanden.

Som konkret kunstværk satte Villy Sørensen ikke så stor pris på *Jærnet* – i det mindste kun efter »Den »synetiske« metode som udlægger værket efter intentionen.« Christian Koch derimod benævner i den nyeste redaktion af *Danske digtere i det 20. århundrede* (1980) romanen som »en totalt døvende oplevelse«, »nok en af de mest imponerende præstationer i dansk fortællekunst«, og sammenligner den med Schönbergs musik og Wagners *Ring*-tetralogi: